

Met mijn Abel:

Vrijwilligers helpen toestanden in Polen

Talrijk zijn de Nederlandse vrijwilligers die zich inzetten voor gehandicapten in Oost-Europa. Met financiële en materiële middelen, met hun kennis, advies en begeleiding. Wie echter denkt dat hier sprake is van eenrichtingsverkeer, vergist zich deerlijk. 'Wat je leert en terugkrijgt: onbetaalbaar', zeggen zij die er waren. Een pleidooi voor intra-Europese uitwisseling.

Neem Grabie, een zanderig dorpje aan een doodlopende weg in het Noordwesten van Polen. Alleen de kerk steekt fris in nieuwe verf, de kruidenier wacht er tussen bestofte potten op klandizie, het is er doodstil. Of toch niet? Uit een dicht met bomen begroeid park klinken op gezette tijden vaag wat kreten. En dan pas zie je dat zich in het park een slot verschuilt. Het is het tehuis van Grabie.

Het tehuis biedt onderdak aan ruim zeventig verstandelijk en meervoudig gehandicapte kinderen. Nu mogen zij gezien worden. Er melden zich zelfs mensen uit het dorp om in vrije uren met hen te gaan wandelen. Nog geen tien jaar geleden was dit ondenkbaar geweest. De historie van het tehuis is een staalkaart van de ontwikkelingen op het gebied van welzijn waaraan Polen, zeker in de opmaat naar Europese éénwording, de handen vol heeft.

Ooit gleden er deftige bootjes door de vijvers van het park. In 1918, nadat de Duitse graaf die er woonde, zich had verhangen, kwam het onder beheer van de zusters van de congregatie van de Heilige Elisabeth. De eerste kinderen waren wezen, uit de Oekraïne op transport gezet na de oktoberrevolutie en de Pools-Russische oorlog. Later kwamen er alleen nog verstandelijk gehandicapte kinderen. "Communistische politiek natuurlijk", vertelt directrice zuster Maria Wilgorska. 'Zouden we ons over wezen ontfermen, dan zouden dat misschien voor God

gewonnen zieltjes zijn. Met gehandicapte kinderen hoefden ze daar niet voor te vrezen, die waren bij voorbaat verloren."

Het tekent de houding ten aanzien van gehandicapten die in Oost-Europa lang is blijven bestaan. Voeden, verschonen, in bed stoppen en verborgen houden, dat werd door een meerderheid niet als onacceptabel gezien. "Ik kan niet vertellen hoe verschrikkelijk de situatie hier voor de kinderen was, toen ik in 1990 werd aangesteld", zegt de zuster, die het tehuis vanaf die dag zelfs bij de grootste zorgen liefdevol bleef besturen.

Snoezelen

Volgens zuster Maria is het sociaal bewustzijn pas gegroeid toen in 1990 een verdrag de rechten van gehandicapte kinderen onder de aandacht bracht. Zonder middelen en expertise had dit bewustzijn in Grabie echter weinig kans. Oscar Blomme, mede-oprichter van de stichting Samen Delen Uitgeest, was een van de eerste Nederlanders die voor het tehuis in actie kwam, nadat hij er in 1988 een bezoek

bracht. Hij trof honderd kinderen aan in diepe ellende en apathie. Emmers dienden als wc op ijskoude zalen, er lagen natte, oude matrassen als enig meubilair. Veel kinderen waren ernstig vergroeid, de meeste van hen letterlijk aan het matras gekluisterd. Hun verzorging was in handen van uitgeputte schoonmaaksters. Was- en droogmachines voor de dagelijks ongeveer

Je staat versteld van
de inventiviteit,
creativiteit en
het doorzettings-
vermogen

Yvonne van Osch

Roemeense te verbeteren

*Zuster Maria met vier
bewoners, waarvan de
oudste inmiddels ook
werkt in het tehuis.*

foto: Yvonne van Osch

2000 versleten katoenen luiers arriveerden als eersten. De stichting liet vervolgens een warmwatervoorziening aanleggen, richtte de kamers in met kindvriendelijk meubilair en bracht een complete fysiotherapie-inventaris bijeen. Maar materiële hulp, zo bleek al snel, won aan effectiviteit naarmate het inniger vervlochten raakte met deskundigheidsbevordering. Het is iets wat vrijwilligersorganisaties ook vandaag nog keer op keer ondervinden. Rineke Timmer, die als stafmedewerker bij een grote instelling voor gehandicapten in Purmerend werkt en al jaren als vrijwilliger deel uit maakt van de Werkgroep Verzorging, Therapie en Activering (VTA) en Samen Delen, noemt ter illustratie de snoezelkamer, die in 1994 werd gebouwd. "Die werd pas een succes nadat de verzorgers er door cursussen gebruik van leerden maken en zagen wat snoezelen met de kinderen deed."

Cursussen, workshops en stages volgen elkaar nog steeds met regelmaat op. Er is in het tehuis de afgelopen elf jaar ontzettend veel verbeterd, weet Timmer. Zelf heeft zij in Grabie naast de cursus snoezelen onder andere cursussen en workshops georganiseerd op het gebied van muziek, spelen met zintuigen, werken met pictogrammen en seksuele vorming. Nieuwe, soms zelfs revolutionaire materie, waarvoor de zusters scepsis en scrupules wisten te overwinnen.

Weinig te klagen

Een bevlogen medestander vond de VTA-groep in Wiesia Sawicka, pedagoog en hoofd van de school die is gevestigd op de bovenste verdieping van het tehuis. Zij heeft de afgelopen jaren onvoorstelbare vorderingen gemaakt met bewoners bij wie ontwikkeling voorheen als onmogelijk werd beschouwd. Door stages, in Nederland opgedane inzichten en gekwalificeerd personeel, zegt zij zelf. Sawicka ontvangt regelmatig vakgenoten die gefascineerd zijn door haar aanpak en de resultaten.

"Niet voor niets", zegt Rineke Timmer. "Je staat versteld van de inventiviteit, creativiteit en het doorzettingsvermogen van de mensen in Grabie, zeker als je ziet hoeveel moeite het Nederlandse zorgverleners kost om met afnemende financiën en een toenemend

foto: Yvonne van Osch

personeelstekort nog naar oplossingen te zoeken. Ik kan het vakgenoten dan ook aanraden iets voor een land als Polen te doen. Het is niet altijd eenvoudig. Je zult de situatie in het andere land moeten leren begrijpen, wil je elkaar echt kunnen stimuleren. Sommige processen gaan stroef door slechte ondersteuning. Zokent de Poolse overheid nog veel te weinig belang en budget toe aan de intramurale gehandicaptenzorg - waar thuisverzorging formeel en financieel wel wordt gestimuleerd maar in veel gevallen praktisch onmogelijk is omdat beide ouders moeten werken of het huis te klein is. Gebrek aan inzicht en motivatie bij ongeschoold personeel is ook in Gracie een probleem, al wordt er nu heel hard aan gewerkt. Kortom, je moet als vrijwilliger wel kunnen accepteren dat lang niet alles zo gaat zoals je je had voorgesteld. Maar je leert de situatie thuis te relativieren en te zien dat er weinig te klagen valt. En wat je verder terugkrijgt -dat hoor je van iedereen- de warmte en waardering, de blijdschap van de kinderen om al het nieuwe, dat is onbetaalbaar." ■

Wie meer informatie wil over het werk van de Stichting Samen Delen kan bellen met voorzitter Gerard Keijser, tel.: 0251-312501.

Iedereen is hongerig naar kennis en inzichten

Loes van Amsterdam, projectmedewerker en docent bij Somma, was onlangs op werkbezoek in Hongarije. Zij kwam diep onder de indruk in Nederland terug.

Op een door vrijwilligersorganisatie Soft Tulip georganiseerd congres vertelde Van Amsterdam over het werk van de SPD'en en Somma. Onder andere over ambulante ondersteuning, zelfstandig wonen, de opvoedadvieslijn en de rol van Somma daarin. Naast het congres bezocht zij een internaat voor verstandelijk gehandicapten in dit Oost-europese land. 'Het heeft me verbaasd hoe graag de mensen van je willen leren. Een groot knelpunt daar is dat informatie haast niet is gebundeld, terwijl iedereen hongerig is naar kennis en nieuwe inzichten. Ze vragen je alles te vertellen wat je weet en daaruit pikken

ze dat wat ze kunnen gebruiken. Ik denk wel dat ze dat op hun eigen manier moeten doen. De omstandigheden zijn er nog zó anders.'

'In het internaat, bedoeld voor verstandelijk gehandicapten tot achttien jaar, heb ik mensen gezien die zeker dertig waren. Die konden dus gewoon nergens anders terecht. Iets anders was dat bewoners, die normaal in gescheiden groepen leven, rond etenstijd allemaal door elkaar, in pyjama, op de gang zaten te wachten. Als Nederlander vind je dat schrijnend, maar als je dan hoort dat ze voorheen zelfs allemaal in bed lagen!'

Loes van Amsterdam zag wat de hulp van Soft Tulip heeft betekend voor personeel en bewoners van het internaat. Tafels, stoelen, toestellen, speelgoed, een vlinderbad, allemaal uit Nederland

of gekocht met buitenlands geld. De stafmedewerker, die bij Somma een project leidt voor kwaliteitsontwikkeling, hoopt dat bij de SPD'en mensen op een of andere manier geprikkeld raken om zich open te stellen voor de situatie in Oost-Europa en er betrokkenheid bij te voelen. 'Voor mij is het heel inspirerend geweest', verzekert ze. 'Het leert je relativieren.'

Soft Tulip is behalve in Hongarije ook actief in Polen, Roemenië, Moldavië en de Oekraïne. De situatie in de twee laatstgenoemde landen is meer dan schrijnend. Wilt u meer info? Kijk op www.softtulip.nl